[2024] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1476: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ. ਸੀ 690

ਏ.ਐਸ. ਫਾਰਮਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ

ਬਨਾਮ

ਨਯਾਤੀ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ(ਆਂ)। 2024 ਦਾ 3051-3052)

23 ਜੁਲਾਈ 2024

[ਸੀ.ਟੀ. ਰਵੀਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਕਰੋਲ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ, 1881 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਨੋਟ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, 1973- ਧਾਰਾ 482 ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਧਾਰਾ 138, 147 ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 320 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 138, ਐੱਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕੀਤਾ, 482 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ 147, ਐੱਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਸਥਿਰਤਾ:

ਰੱਖਿਆ: ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ - ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.

ਅਤੇ ਧਾਰਾ 147, ਐੱਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ - ਧਾਰਾ 482, ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਦ ਵੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 147, ਐਨ ਆਈ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਹਰੇਕ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਬੰਧ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਧਾਰਾ 482, ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਦੋਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, 482, ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਐਨ ਆਈ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (ਅਪਰਾਧਾਂ) ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ - ਧਾਰਾ 138, ਐਨ ਆਈ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ। ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਾ 147 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਅਧੀਨ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਰਕਮ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 11, 17, 19, 21]

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, 1973- ਧਾਰਾ 482 ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 - ਧਾਰਾ 138, 147 ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਾਰਾ 142 - ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਰੈਡੀ ਕਾਲੇਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 142 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ - ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ. ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ - ਅਯੋਗਤਾ:

ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਰਾਜ ਰੈਡੀ ਕਾਲੇਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ - ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਅਜਿਹੀ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ 'ਕੰਪਾਊਂਡ' ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਕਟ, ਧਾਰਾ 142 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਲਈ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 18]

ਕੇਸ ਲਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਮੋਨਿਕਾ ਕੁਮਾਰ (ਡਾ.) ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [2008] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 943: (2008) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 781; ਅਰਵਿੰਦ ਬਰਸੌਲ (ਡਾ.) ਬਨਾਮ ਐੱਮ.ਪੀ. ਰਾਜ (2008) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 794; ਦਾਮੋਦਰ ਐਸ. ਪ੍ਰਭੂ ਬਨਾਮ ਸਈਦ ਬਾਬਾਲਾਲ ਐੱਚ. [2010] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 678: (2010) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 663; ਕੇ.ਐਮ. ਇਬਰਾਹਿਮ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਪੀ. ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਹੋਰ [2009] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1300: (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 798; ਓ.ਪੀ. ਢੋਲਕੀਆ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2000) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 762; ਜੀ.ਆਈ.ਕੇ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਮਰਲਾਲ ਵੀ. ਜੁਮਾਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ [2012] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 114: (2012) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 255; ਰਾਜ ਰੈਡੀ ਕਾਲੇਮ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2024] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 203: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 347; ਮੀਟਰਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ. ਕੰਚਨ ਮਹਿਤਾ [2017] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 66: (2018) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 560; ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ, 1881, ਇਨ [2021] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 257: (2021) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 116; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ। [1991] ਪੂਰਕ 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 553: (1992) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 489 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881; ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973; ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ।

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 482; ਧਾਰਾ 147, ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881; ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142; ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ; ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ; ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨਾ; ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ; ਸਹਿਮਤੀ; ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ; ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾ ਹੋਣਾ; ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਘਾਟ; ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ 'ਸਹਿਮਤੀ'; ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨਾ; ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ; ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2024 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3051-3052

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 13.12.2023 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੀਆਰਐਲਐਮਸੀ ਨੰਬਰ 970 ਆਫ਼ 2023 ਅਤੇ 2023 ਦੇ ਸੀਆਰਐਲਐਮਏ ਨੰਬਰ 3701 ਵਿੱਚ

ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ੀ

ਵਿਮਿਤ ਤ੍ਰੇਹਨ, ਧਰੁਵ ਦਿਵੇਦੀ, ਰਵੀ ਭਾਰੂਕਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਏ.ਐਸ. ਫਾਰਮਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਨਯਾਤੀ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ

ਗਿਰੀਰਾਜ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਸਿਮਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਨੀ, ਸਿਧਾਂਤ ਜੁਆਲ, ਵੇਦਾ ਸਿੰਘ, ਰਵੀ ਪਾਠਕ, ਸਿਮਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਨੀ, ਅਖਿਲੇਸ਼ ਤੱਲੂਰੀ, ਜੋਏ ਬੈਨਰਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਉਰਵਰਸ਼ੀ ਸਿੰਘ, ਆਦਿਤਿਆ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਹੁਕਮ

ਹੁਕਮ

ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

1. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 13.12.2023 ਨੂੰ 2023 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਵਿਭਿੰਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 970 ਅਤੇ 2023 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਵਿਭਿੰਨ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3701 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2022 ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 5564 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਮਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤਿਆਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, 'ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.') ਦੀ ਧਾਰਾ 320 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ 06.02.2023 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ 2022 ਦੇ ਸੀ.ਸੀ. ਨੰ. 5564 ਅਤੇ 2023 ਦੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਐਮ.ਸੀ. ਨੰ. 970 ਵਿੱਚ ਉਸ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਐਕਟ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ:-

"17. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 5564/2022 ਸਿਰਲੇਖ ਏ.ਐਸ. ਫਾਰਮਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੈਸਰਜ਼ ਨਯਾਤੀ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ/ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਤ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 6,50,000/- (ਛੇ ਲੱਖ

ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਸਿਰਫ਼) ਦੀ ਸੰਚਤ ਚੈੱਕ(ਆਂ) ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਚੈੱਕ(ਆਂ) ਰਿਟਰਨ ਮੈਮੋ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 18.03.2020 ਨੂੰ ਰਕਮ ਦੀ ਅਸਲ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅੱਠ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮ(ਆਂ) ਵਿੱਚ ਐਡਜਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ/ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ "ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ।"

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਧਾਰਾ 320 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਮਿਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 482 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

4. ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਐਨ.ਆਈ. ਦੀ ਧਾਰਾ 147 ਅਧੀਨ ਮਿਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਉਕਤ ਦਲੀਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

5. ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 320 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 482 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ

ਦੀ ਧਾਰਾ 147 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਕਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ., ਅਤੇ ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 147 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ., ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

"482. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬਚਤ। ਇਸ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ।"

6. ਮੋਨਿਕਾ ਕੁਮਾਰ (ਡਾ.) ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [(2008) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 781] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕਸਰਤ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੈਸਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ।

7. ਅਰਵਿੰਦ ਬਰਸੈਲ (ਡਾ.) ਬਨਾਮ ਐਮ.ਆਰ. ਸਟੇਟ [(2008) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 794] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 498A, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

8. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਐਨ.ਆਈ. ਦੀ ਧਾਰਾ 147 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

"147. ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਯੋਗ-

ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 (1974 ਦਾ 2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਹਰ ਅਪਰਾਧ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।"

9. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ., ਅਤੇ ਧਾਰਾ 147, N.I. ਐਕਟ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਘੋਖ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਦ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਹਰੇਕ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਬੰਧ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਾਂਗੇ।

10. ਹੁਣ, ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ., ਅਤੇ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਭਜਨ ਲਾਲ (ਏ ਆਈ ਆਰ 1992 ਐਸ.ਸੀ 604) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 102 (6) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

"ਜਿੱਥੇ ਕੋਡ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਐਕਟ (ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕੋਡ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਪਬੰਧ ਹੈ, ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਿਵਾਰਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

(ਅੰਡਰਲਾਈਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ)

11. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਦੋਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ (ਅਪਰਾਧਾਂ) ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ।

12. ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰੇ 12 ਅਤੇ 13 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ: -

"12. ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਉਪਰੋਕਤ ਐਲਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

13. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਡਿਸਚਾਰਜ/ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਲਦਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।"

(ਅੰਡਰਲਾਈਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ)

13. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 12 ਅਤੇ 13 ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ., ਅਤੇ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ, ਉਕਤ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਾਮੋਦਰ ਐਸ. ਪ੍ਰਭੂ ਬਨਾਮ ਸਈਦ ਬਾਬਾਲਾਲ ਐਚ. [(2010) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 663], ਕੇ.ਐਮ. ਇਬਰਾਹਿਮ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਪੀ. ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਹੋਰ [(2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 798] ਅਤੇ ਓ.ਪੀ. ਢੋਲਕੀਆ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅਨ. ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ। [(2000) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 762], ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

14. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ 'ਸਹਿਮਤੀ' ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ

ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੁਣ ਅਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੀ.ਆਈ.ਕੇ. ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਮਰਲਾਲ ਵੀ.ਜੁਮਾਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ. [(2012) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 255] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 147 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਬੰਧ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੀ.ਆਈ.ਕੇ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਕੇਸ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 58 ਅਤੇ 59 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ: -

"58. ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 147 ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦਮੋਦਰ [(2010) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 663] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 147 ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 320 ਵਿੱਚ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।59. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਚਰਚਾ ਹੇਠਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

15. ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਰੈਡੀ ਕਾਲੇਮ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ। [2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 347]। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੀ.ਆਈ.ਕੇ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਕੇਸ (ਉੱਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੀਟਰਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਐਨ. ਵੀ. ਕੰਚਨ ਮਹਿਤਾ [(2018) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 560] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ 'ਸਹਿਮਤੀ' ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੰਚਨ ਮਹਿਤਾ ਦੇ ਕੇਸ (ਉੱਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਜੀ.ਆਈ.ਕੇ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਆਦਿ ਕੇਸ (ਉੱਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਸਹਿਮਤੀ' ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

18.3. ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਅਦਾਲਤ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

16. ਪਰ ਫਿਰ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ, 1881 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ, ਮੁੜ (2021) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 116 ਵਿੱਚ, ਕੰਚਨ ਮਹਿਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ "ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ" ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਟਿੱਪਣੀ, ਧਾਰਾ 258, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਜੋ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, 'ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ', ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਰੈਡੀ ਕਾਲੇਮ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਚਨ ਮਹਿਤਾ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਮਿਸ਼ਰਿਤ' ਧਿਰਾਂ ਦੀ 'ਸਹਿਮਤੀ' ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਰੈਡੀ ਕਾਲੇਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ' ਅਤੇ 'ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ' ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਅੰਤਰ ਕੱਢਿਆ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੀ.ਆਈ.ਕੇ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ: -

"ਕੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਧਿਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

17. ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੁਣ ਰੈਜ਼ ਇੰਟੀਗਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਧਾਰਾ 147 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ'। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

18. ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਾਜ ਰੈਡੀ ਕੈਲੇਮ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁਕਵਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ

ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਰੈਡੀ ਕੈਲੇਮ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਰੁੱਧ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਰੈਡੀ ਕਾਲੇਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ 'ਰੱਦ' ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ 'ਮਿਆਰੀ' ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਕਟ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਲਈ ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। [(1992) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 489], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 6 ਤੋਂ 8 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

6. ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਧਾਰਾਂ ਲਈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਢੁਕਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਾਰਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ

ਕਰਨ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਹਰੇਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕਾਰਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਮਾਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ, ਧਾਰਾ 142 ਦੁਆਰਾ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਹੈ" ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਜੱਜ ਤੋਂ ਜੱਜ ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

7. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵਿਵੇਕ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

8. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਰਚੇ ਦੇ।

19. ਚਰਚਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 138, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

20. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 6,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਚੈੱਕ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅਸਲ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 12% ਸਧਾਰਨ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਾਧੂ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਰਕਮ ਵੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

21. ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਧੀਨ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਬੇਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਚੈੱਕ ਨੰਬਰ 17632 ਮਿਤੀ 19.01.2020 ਅਤੇ 17633 ਮਿਤੀ 09.02.2020 ਕ੍ਰਮਵਾਰ 3,00,000/- ਰੁਪਏ ਅਤੇ 3,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਸੰਮਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਤਿਆਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ,

ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138, ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ., ਅਤੇ ਧਾਰਾ 147, ਐਨ.ਆਈ.. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ 2022 ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 5564 ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 5564, ਜੋ ਕਿ ਐਮਐਮ (ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ), ਡਿਜੀਟਲ ਕੋਰਟ-02/ਐਸਈਡੀ, ਸਾਕੇਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਯਾਨੀ 6,50,000/- ਰੁਪਏ, ਨਾਲ ਹੀ 12% ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਆਜ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਸਿਰਫ਼ ਕੈਪਸ਼ਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹਨ।

22. ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

*ਸਿਰਲੇਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

<u>ਡਿਸਕਲੇਮਰ :-</u> ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ